

9.06.23

piątek, godz. 19.00
NFM, Sala Główna

Enigma

Jerzy Maksymiuk – dyrygent
Janusz Olejniczak – fortepian
NFM Filharmonia Wrocławska

Program:

Jerzy Maksymiuk (1936)

Vers per archi [10']

Maurice Ravel (1875–1937)

Koncert fortepianowy G-dur [22']

I. *Allegramente*

II. *Adagio assai*

III. *Presto*

Edward Elgar (1857–1934)

Wariacje „Enigma” (Wariacje na oryginalny temat) op. 36 [30']

I. *Temat – Andante*

II. *Wariacja I C.A.E. – L'istesso tempo*

III. *Wariacja II H.D.S.-P. – Allegro*

IV. *Wariacja III R.B.T. – Allegretto*

V. *Wariacja IV W.M.B. – Allegro di molto*

VI. *Wariacja V R.P.A. – Moderato*

VII. *Wariacja VI Ysobel – Andantino*

VIII. *Wariacja VII Troyte – Presto*

IX. *Wariacja VIII W.N. – Allegretto*

X. *Wariacja IX Nimrod – Adagio*

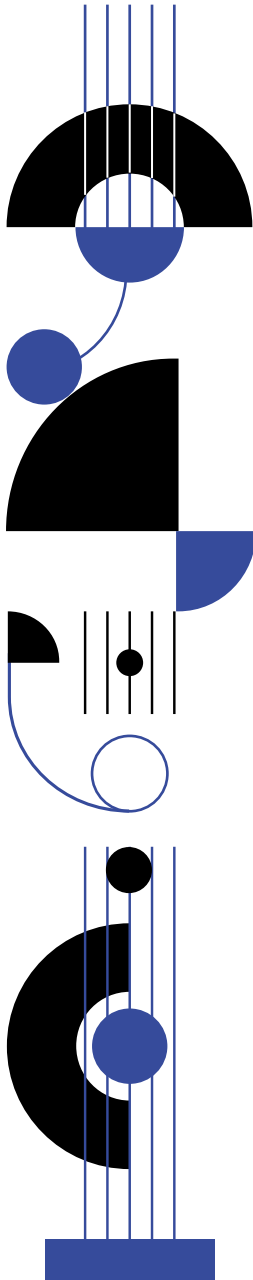
XI. *Wariacja X Dorabella – Intermezzo: Allegretto*

XII. *Wariacja XI G.R.S. – Allegro di molto*

XIII. *Wariacja XII B.G.N. – Andante*

XIV. *Wariacja XIII *** – Romanza: Moderato*

XV. *Wariacja XIV E.D.U. – Finale: Allegro*

Urodzony w 1936 roku w Grodnie Jerzy Maksymiuk zaliczany jest do grona najwybitniejszych polskich dyrygentów. W programie koncertu artysty z NFM Filharmonią Wrocławską znalazły się trzy dzieła. Autorem pierwszego z nich jest sam dyrygent, drugie to jeden z najbardziej uznanych koncertów fortepianowych XX wieku, trzecie zaś, kompozycja autorstwa brytyjskiego twórcy, należy do grona wyjątkowo zagadkowych utworów w historii muzyki.

Vers per archi to utwór Jerzego Maksymiuka z 2015 roku. „Zainspirowała mnie tablica, którą mijam codziennie w drodze do sklepu”, wyznał artysta, dodając że jest ona poświęcona Hannie Czaki – harcerce i łączniczce Armii Krajowej, rozstrzelanej w 1944 roku przez hitlerowskich żołnierzy. Artystę poruszyło „niezwykłe bohaterstwo, ale też wyjątkowa wrażliwość” młodej dziewczyny. W rezultacie powstało dzieło bardzo emocjonalne, elegijne, które na koniec stopniowo zamiera. Tempo przez większą część jest powolne, a dynamika wyciszona. Burzliwy środkowy odcinek, oznaczony jako *agitato*, kontrastuje ze wstępem pod względem tempa i nastroju. W zakończeniu powraca początkowy materiał dzieła. Maksymiuk przyznał, że inspiracją do powolnego i wyciszonego zakończenia *Vers per archi* był cytat z wiersza *Wrażliwość* autorstwa Anny Kubaczyńskiej: „Może da się zatańczyć na linii barwnym cieniem”.

Drugi utwór w programie to ukończony w 1931 roku lekki, błyskotliwy, pełen nieco zadziornego humoru *Koncert G-dur* Maurice’a Ravela. Jest to jedno z najwybitniejszych dzieł tego gatunku napisanych w XX wieku. Odnaleźć w nim można wpływy muzyki baskijskiej, jazzu, a także twórczości dwóch kompozytorów niezwykle cenionych przez Ravela – Wolfganga Amadeusa Mozarta i Camille’a Saint-Saënsa. Połączenie to okazało się niezwykle udane, a dzieło cieszy się wielką popularnością. Układ części jest tradycyjny – dwa ogniwa utrzymane w szybkim tempie otaczają koronkowy, czarowny nokturn. Ravel pisał partię solową z myślą o sobie jako wykonawcy, jednak pogłębiające się problemy zdrowotne kompozytora stanęły na drodze tym zamierzeniom. Prawykonanie w styczniu 1932 roku artysta powierzył więc pianistce Marguerite Long, a sam stanął za pulpitem dyrygenckim. Odbyli oni razem trasę koncertową, a nowy koncert w marcu tego samego roku zaprezentowali m.in. w Warszawie i we Lwowie, istnieje też nagranie *Koncertu G-dur* w ich wykonaniu. Podczas koncertu we Wrocławiu partię solową wykona znakomity pianista Janusz Olejniczak.

Prawykonane w 1899 roku *Wariacje „Enigma”* op. 36 to kompozycja, która przyniosła Edwardowi Elgarowi wielką sławę i uznanie międzynarodowego środowiska muzycznego. Pomysł na napisanie tego dzieła przyszedł nieoczekiwanie – pewnego jesienno-wieczoru, zmęczony całym dniem spędzonym na nauczaniu, artysta wrócił do domu i dla odprężenia zaczął improwizować na fortepianie. Melodia przypadła do gustu jego żonie, a Elgar zaczął grać ją w sposób, który odzwierciedlać miał charakter jego przyjaciół lub ukazywać wspólnie przeżyte z nimi przygody. Pomysł tak mu się spodobał, że postanowił opracować dzieło na orkiestrę, a kiedy je ukończył, nadał mu tytuł *Enigma*. Twórca określił tym mianem melancholijny główny temat w tonacji g-moll, dodał jednak, że jest to kontrapunkt do pewnej bardzo znanej melodii, która nie pojawia się w jego utworze. Nie wyjawiał jednak nigdy źródła inspiracji i konsekwentnie odrzucał wszystkie propozycje rozwiązań tej muzycznej zagadki, które prezentowali mu dociekliwi. Do tej pory powstało mnóstwo hipotez dotyczących enigmy, jednak żadna z nich nie jest w pełni satysfakcjonująca. Sam utwór jest niezwykle różnicowany pod względem nastrojów. Są w nim ogniwa liryczne i pełne zadumy, są też fragmenty barwne i dowcipne. Twórca przedstawił szkice czternastu postaci. Ich listę otwiera żona kompozytora (C.A.E., czyli Caroline Alice Elgar), zamyka zaś on sam (E.D.U., tak przezywała Elgara żona). Pośrodku znajduje się dwanaście wariacji. Jedną z nich (*Troyte*) przedstawia przygodę przeżytą z Arthurem Troyte'em Griffithem, z którym uciekał pewnego razu przed gwałtowną burzą. Panowie znaleźli schronienie w domu wspólnej znajomej, sekretarki Worcester Philharmonic Society, Winifried Norbury (czyli W.N.). Wśród przedstawionych postaci znajduje się także... buldog Dan, należący do dobrego znajomego kompozytora, organisty katedry w Hereford, Georę Hereforda Sinclaira (czyli G.R.S.). Elgar opisuje dźwiękami perypetie dzielnego czworonoga, który skacze do rzeki Wye, następnie płynie do brzegu, a kiedy wychodzi na suchy ląd – wydaje z siebie triumfalne szczeknięcia. W miejscu tym stoi dzisiaj pomnik Dana. Wielką popularnością cieszy się wykonywana czasem osobno „myśliwska” wariacja dziewiąta – *Nimrod*. Otrzymała ten biblijnie brzmiący tytuł na cześć nazwiska Augustusa Jaegera, wydawcy Elgara („Jäger” to po niemiecku myśliwy). Jednak najbardziej, nomen omen, enigmatyczna jest wariacja trzynasta, nosząca tytuł*** i oznaczona jako *Romanza*. Kompozytor napisał tylko w swoim tekście *My Friends Pictured Within*, że chodzi tu o kobietę będącą w momencie pisania utworu w trakcie morskiej podróży. Dźwięk kotłów imituje odgłos silników liniowca, a morskich skojarzeń dopełnia melodia klarnetu, będąca cytatem z uwertury Mendelssohna *Cisza na morzu i szczęśliwa podróż*. Może chodzić o Mary Lygon, patronkę sztuki

i sponsorkę jednego z festiwali muzycznych. Inna kandydatka to Helen Weaver, przez jakiś czas narzeczona Elgara, która jednak zerwała z nim zaręczyny i wyjechała do Nowej Zelandii.

Oskar Łapeta

NFM.WROCLAW.PL

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Wrocław miasto spotkań

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Mecenas NFM:

Mecenas
Edukacji NFM:

Partner
strategiczny NFM:

Partnerzy NFM:

MAXFLIZ
FENIA STRONA WIEŻEA

Mineral Zdrój

FANUC

CRÉDIT AGRICOLE
EFL LEASING

